

KOMUNIKAT Nr 2
Wójta Gminy
w sprawie dębu w Wałsnowie

Szanowni Państwo. Mieszkańcy gminy Orońsko.

Zgodnie z zapowiedzią i deklaracją złożoną w Komunikacie nr 1 przedstawiam sprawę ustanowienia dębu w Wałsnowie pomnikiem przyrody.

Zagadnienia ogólne:

Ustawa o ochronie przyrody stanowi, że za pomnik przyrody mogą być uznane pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

Od 2017 roku obowiązuje Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska w sprawie kryteriów uznawania tworów przyrody żywej i nieożywionej za pomniki przyrody i w odniesieniu do drzew, § 1 stanowi, że cyt.: „ *Kryteriami uznawania drzew za pomniki są:*

- 1) *obwód pnia nie mniejszy niż minimalny obwód pnia drzewa mierzony na wysokości 130 cm dla poszczególnych rodzajów i gatunków drzew, określony w załączniku do rozporządzenia, lub*
- 2) *wyróżnianie się wśród innych drzew tego samego rodzaju lub gatunku w skali kraju, województwa lub gminy, ze względu na obwód pnia, wysokość, szerokość korony, wiek, występowanie w skupiskach, w tym w alejach lub szpalerach, pokrój lub inne cechy morfologiczne, a także inne wyjątkowe walory przyrodnicze, naukowe, kulturowe, historyczne lub krajobrazowe”.*

W załączniku do Rozporządzenia podano minimalne obwody pnia drzewa mierzone w centymetrach na wysokości 130 cm. Dla dębu bezszypułkowego i szypułkowego minimalny obwód pnia został określony na 300 cm.

W odniesieniu do drzew i krzewów krajowe organizacje przyrodnicze zalecają pomnikami przyrody ustanawiać w szczególności:

1. Drzewa lub krzewy wyróżniające się osiągniętym wiekiem lub rozmiarami spośród drzew i krzewów tego samego gatunku występujących na obszarze gminy, albo osiągające rozmiary rzadko spotykane w kraju lub regionie. Nie ma prawnie wiążących „wymiarów progowych”, powyżej których drzewo zasługuje na ochronę pomnikową.

2. Drzewa nawet mniejszych rozmiarów, ale: należące do gatunków rzadko występujących, w tym objętych ochroną gatunkową; należące do rzadko występujących odmian gatunków; stanowiące siedliska roślin, zwierząt lub grzybów objętych ochroną gatunkową, zagrożonych wyginięciem lub rzadko występujących; o unikatowej wartości przyrodniczej; o szczególnej wartości kulturowej, naukowej i społecznej lub stanowiące element charakterystyczny krajobrazów kulturowych.

3. Aleje lub inne skupiska drzew, złożone w przewodzie z drzew spełniających przynajmniej jedno z kryteriów wymienionych wyżej.

Procedura administracyjna – zagadnienia ogólne:

Do 2009 roku ustanowienie pomnika przyrody następowało w trybie uchwały rady gminy lub rozporządzenia Wojewody. Obecnie jedynym trybem jest forma uchwały rady gminy.

Projekt uchwały wymaga uzgodnienia z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska.

W myśl art. 44 ust. 2 *ustawy o ochronie przyrody*, uchwała rady gminy określa nazwę danego obiektu lub obszaru, jego położenie, sprawującego nadzór, szczególne cele ochrony, w razie potrzeby ustalenia dotyczące jego czynnej ochrony.

Zakazy zostały wymienione w art. 45 ust 1 *ustawy* i dotyczą:

- 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru;
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 3) uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby;
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;
- 8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 10) zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych;
- 11) umieszczania tablic reklamowych.

Niezbędnym i pierwszym elementem procedury administracyjnej jest wniosek o ustanowienie formy ochrony przyrody – jako pomnika przyrody drzewa czy innego tworu natury. Prawo nie rozstrzyga i nie określa wzorów dokumentów, ich zawartości i szczególnej procedury prawnej, dlatego w tym zakresie odnosząc się do treści wniosku, jego złożenia i rozpatrywania należy stosować procedury administracyjne wdrożone w poszczególnych gminach.

W fachowej literaturze przyjętą się pogląd, że wniosek o ustanowienie pomnika przyrody powinien być kompletny i zawierać:

1. Pismo przewodnie, w którym jest napisane kto i o co wnioskuje;
2. Uzasadnienie merytoryczne – w którym udowadniamy, że dany obiekt spełnia ustawową definicję wnioskowanej formy ochrony. W przypadku pomnika przyrody należy więc zaakceptować „indywidualne cechy wyróżniające spośród innych tworów przyrody”. Tu dobrze jest załączyć dokumentację przyrodniczą (wymiary drzewa proponowanego na pomnik, zdjęcia fotograficzne...). Dla małych form, takich jak pomnik przyrody, wystarcza krótkie uzasadnienie, nie ma potrzeby sporządzania obszernej dokumentacji.
3. Wrys i wypis z ewidencji gruntów, dotyczący działki ewidencyjnej, na której proponuje się utworzenie formy ochrony. Mapę działek ewidencyjnych na tle zdjęcia lotniczego lub mapy topograficznej – jeżeli używamy programu GIS mającego tzw. Funkcję „klienta WMS” to taką mapę katastralną można pobrać w formie pasującej do systemu GIS. Papierową, oficjalną mapę uzyskamy w Powiatowym Ośrodku Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej, a wypis w wydziale ewidencji gruntów starostwa; trzeba się przy tym liczyć z niewielkimi opłatami.
4. Opinię właściciela, posiadacza lub zarządcy odpowiednich gruntów.
5. Projekt aktu prawnego tworzącego proponowaną formę ochrony.

Procedura administracyjna – procedura uchwałodawcza:

W Gminie Orońsko procedurę uchwałodawczą określa Statut Gminy Orońsko przyjęty przez Radę Gminy w Orońsku uchwałą z dnia 26 kwietnia 2019 roku i opisaną w § 47 i § od 53 do 56. Przedstawiam najistotniejsze kwestie procedury uchwałodawczej.

Prawo inicjatywy uchwałodawczej posiada:

1. Wójt Gminy,
2. Przewodniczący Rady,
3. Komisje Rady,
4. kluby radnych,
5. poszczególni radni
6. oraz grupa mieszkańców gminy na zasadach określonych w Ustawie o samorządzie gminnym.

Projekt uchwały powinien być przedłożony Radzie Gminy wraz z pisemnym uzasadnieniem wnioskodawcy, w którym należy wskazać potrzebę podjęcia uchwały oraz informację o skutkach finansowych jej realizacji. Inicjatywę kieruje

się do Przewodniczącego Rady, który przekazuje ją Wójtowi, a On w terminie 30 dni zajmuje pisemne stanowisko.

Wójt nie nadaje biegu projektowi, jeśli analiza prawna lub finansowa wykaże, że projekt jest niezgodny z obowiązującym prawem lub nie wskazano źródeł dochodów, z których będą pokryte przyszłe zobowiązania finansowe.

Wnioski w sprawie utworzenia dębu w Wałsnowie pomnikiem przyrody:

Sprawa dębu w Wałsnowie i ustanowienia go pomnikiem przyrody była podjęta w ostatnich latach w przestrzeni administracyjnej i publicznej Gminy Orońsko dwa razy.

Pierwszy raz w dniu 13 listopada 2020 r. na komisji finansowo-budżetowej i spraw socjalnych Rady Gminy w Orońsku, przy okazji opiniowania przez komisję projektu uchwały w sprawie ustanowienia nowego pomnika przyrody „Leśniczy Piotr” znajdującego się w Krogulczy Mokrej, na terenie Lasów Państwowych. Wtedy to radni przeprowadzali dyskusję, podczas której podejmowano propozycje i wniosek o uznanie dębu w Wałsnowie jako pomnik przyrody. Nie poddano wnioskowi pod głosowanie i ostatecznie uznano, że przedyskutują zasadność podejmowania takich działań. Do tej pory komisja nie podjęła na nowo dyskusji i nie nadała biegu sprawie.

Drugi raz z dnia 24 sierpnia 2021r. do Urzędu Gminy w Orońsku wpłynęło pismo od lokalnego Stowarzyszenia adresowane do Wójta Gminy o tytule „Wniosek w sprawie utworzenia pomnika przyrody” z załączoną mapą poglądową i fotografią dębu. Wniosek nie zawierał w swojej treści pełnych i niezbędnych informacji o drzewie, był niekompletny i nie odpowiadał opisanej powyżej procedurze administracyjnej.

Wójt Gminy Orońsko w dniu 24.09.2021r. udzielił wnioskodawcy odpowiedzi, której pełny tekst przedstawiam poniżej.

Cytuję: „Odpowiadając na wniosek z dnia 24.08.2021 r. w sprawie ustanowienia pomnikiem przyrody dębu szypułkowego (*Quercus robur*) o obwodzie pnia ok. 514 cm, rosnącego w miejscowości Wałsnów, Wójt Gminy Orońsko informuje co następuje.

Podstawą prawną tworzenia pomników przyrody w Polsce jest ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz.U. z 2021 r., poz. 1098).

W myśl art. 40 ust. 1 i 3 cyt. ustawy - Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie. Przepis ten został uszczegółowiony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 4 grudnia 2017 roku w sprawie kryteriów uznawania tworów przyrody żywej i nieożywionej za pomniki przyrody (Dz.U. z 2017 r., poz. 2300). Zgodnie z wymienionym rozporządzeniem, kryteriami uznawania drzew za pomniki są:

1) obwód pnia nie mniejszy niż minimalny obwód pnia drzewa mierzony na wysokości 130 cm dla poszczególnych rodzajów i gatunków drzew, określony w załączniku do rozporządzenia, lub

2) wyróżnianie się wśród innych drzew tego samego rodzaju lub gatunku w skali kraju, województwa lub gminy, ze względu na obwód pnia, wysokość, szerokość korony, wiek, występowanie w skupiskach, w tym w alejach lub szpalerach, pokrój lub inne cechy morfologiczne, a także inne wyjątkowe walory przyrodnicze, naukowe, kulturowe, historyczne lub krajobrazowe.

Wskazać należy, że mimo, iż wnioskowane drzewo jest okazałych rozmiarów – jego obwód pnia, mierzony w centymetrach na wysokości 130 cm, przekracza minimalny obwód dla pomnika przyrody tego gatunku określony w/w rozporządzeniem – to jednak nie kwalifikuje się do objęcia ochroną prawną ze względu na niezadowalający stan zdrowotny.

W toku postępowania dokonano oględzin wnioskowanego drzewa, podczas których stwierdzono, że drzewo to rośnie w pasie pomiędzy asfaltowymi nawierzchniami, a więc część jego systemu korzeniowego jest przykryta nieprzepuszczalną nawierzchnią, a przy jego budowie mogło dojść do uszkodzenia systemu korzeniowego drzewa, dając tym samym możliwość wejścia grzybom patogennym. W zasięgu drzewa znajdują się, poza ciągami komunikacyjnymi, również przewody napowietrznej linii energetycznej oraz posesje prywatne z domami mieszkalnymi. Korona drzewa jest podniesiona wskutek kolizji z trasą komunikacyjną. Wskazują na to liczne rany po cięciach grubych konarów w różnym stadium gojenia, stanowiące doskonałe wrota do wtórnej infekcji grzybiczej. Podniesienie korony zmienia również położenie środka ciężkości drzewa i sprzyja wyłamaniom w koronie. Pod koroną drzewa widoczna jest rozległa zgnilizna brunatna drewna, wskazująca na rozkład spowodowany długotrwałą penetracją przez grzyba patogennego. Takie objawy daje np. żółciak siarkowy. Ponadto, nie zaobserwowano owocników na drzewie. Tak zaawansowany rozkład drewna, tuż pod rozwidleniem, niewątpliwie spowoduje wyłamanie się przewodników korony w najbliższym czasie.

Stanowisko to bezsprzecznie potwierdza także Decyzja Starosty Szydłowieckiego (znak: RO.613.1.6.2021) wydana jeszcze przed datą złożenia przez Państwa wniosku w sprawie utworzenia pomnika przyrody. W dniu 07.06.2021 roku Starosta Szydłowiecki zezwolił na usunięcie przedmiotowego drzewa, wyznaczając tym samym termin usunięcia drzewa do dnia 31.12.2021 roku. Jak wskazano w Decyzji: Wnioskowane do usunięcia drzewo zostało sklasyfikowane jako drzewo – wysokiego ryzyka upadku (CD). (...) W strefie, w której drzewo potencjalnie może stwarzać ryzyko uszkodzeń, w przypadku wywrócenia, znajdują się trzy budynki mieszkalne. (...) Starosta Szydłowiecki zezwolił na usunięcie przedmiotowego drzewa, gdyż zagraża ono bezpieczeństwu ludzi i mienia w istniejących budynkach mieszkalnych oraz zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego.

Jednocześnie podkreślić należy, iż głównym powodem wystąpienia przez Wójta Gminy Orońsko z wnioskiem w sprawie wydania zezwolenia na usunięcie przedmiotowego drzewa do Starosty Szydłowieckiego, były liczne interwencje mieszkańców wsi Wałsnów dotyczące obaw przewrócenia się drzewa, stwarzając tym samym bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia osób w najbliższym jego otoczeniu.

W związku z powyższym, omawiany dąb szypułkowy, ze względu na swój stan zdrowotny oraz lokalizację, nie daje żadnej podstawy do objęcia go ochroną prawną, jednocześnie kwalifikując go do bezzwłocznego usunięcia” – koniec cytatu.

Odpowiedź Wójta nie kończy ostatecznie tej sprawy. Uprawnione podmioty mogą podejmować dalsze inicjatywy związane z uznaniem dębu w Wałsnowie za pomnik przyrody.

Wójt Gminy Orońsko

/-/ Henryk Nosowski